

Deprem bölgesi ve bölge planlama disiplini

Deprem bölgesinin, daha fazla otoriteye/ zorbalığa ve 'baba devlete/baba AFAD'a', TOKİ'ye, 'Ben bilirim ve senin için en iyisini ben yaparım' yaklaşımına değil, demokratik ve katılımcı bir bölge planlamasına ihtiyacı var.

Akin Atauz

25/02/2023

aatauz@yahoo.com

Bir önceki [yazıda](#) deprem bölgesinin geleceği ile ilgili çok genel ilkesel öneriler geliştirmeye, daha doğrusu önerilerin nasıl geliştirileceği üzerine düşünmeye başlamıştık.

Ancak geçen bir hafta içinde tek adam otoritesi tarafından, “kardeşimize bir yıl verilmesi” istendi. Bir yıl sonra her şey aynı depremden önce olduğu gibi düzeltilmiş/ onarılmış ve bütün yaraları sarılmış bir biçimde, sapasağlam ve yepyeni olacak. Tabii ki olacak...

TOKİ ne güne duruyor?

Türkiye'nin bunca müteahhidi, özel sektörü ve inşaatçı mafyaları ne güne duruyor? Bunca yıllık “inşaatçı kalkınma” anlayışının birikimi sabırla, böyle kötü günlerin hızla üstesinden gelebilmek için oluşturulmadı mı? Böylece deprem bölgesi bir yıl içinde, **Türkiye**'nin sahip olduğu sonsuz müteahhit zenginliğinin kavrayışına, anlayışına, deneyimine ve çalışıp-para kazanma azmine dayanarak hiç deprem olmamış gibi yepyeni olur, canlanır ve yoluna devam eder...

Böyle mi olacak? Olmaya başladı bile...

★

Geleceğe bakarken/ geleceği kurmaya çalışırken karmaşık ve çok boyutlu/ çok geniş bir alandan çok fazla veri toplaması ve analiz etmesi gereken, geniş bir seçenek senaryolar yelpazesi üzerinde tartışarak gelecek öngörülerini oluşturmaya çalışan çeşitli planlama disiplinleri ve yaklaşımları var.

Biz Türkiye’de genellikle ekonomik (kalkınma) planlarını duymaya alıştık. Türkiye, başlangıçta biraz daha ciddi ve planlamayı gerçekten amaçlayan, ama gittikçe sönümlenen bir planlama çabası gösterdi. Belki (resmi ama gerçekte pek kullanılmayan bir belge olarak) hala “plan” ürettiği söylenebilir. Bunları **“Türkiye Kalkınma Planı”** olarak biliyoruz. Genellikle beş yıllık ve ekonomik kalkınmayı öngörmeye çalışıyor ve üzerinde geliştirilmiş 50 yıllık bir eleştiri var.

OHAL altında planlama?

Eleştirilerin temel eksenleri, bu planların tek boyutlu (ekonomi-finance) olması ve diğer tür (en önemlisi toplumsal ve ekolojik) ihtiyaçları- gelişmeyi, ekonomik gelişmenin türleri olarak ele alması. Belki daha da önemlisi mekan boyutunun olmaması. Planların, uygulanması gereken belgeler olmaktan çok, özel sektör sermayesinin ekonomik kararlarında bazı ipuçlarını sağlamakla yetinmesi vb. Yani Türkiye’de gelişme planlı bir biçimde olmuyor, özel sektörün kar konusundaki beklentilerine, duyarlıklarına/ eğilimlerine göre gelecek kuruluyor ve devlet de bu gelişme kulvarlarının altyapılarını karlılık güdüsüne göre kendiliğinden gelişmelere uygun hale getirmeye çalışıyor.

★

Türkiye’de, 11 ilden oluşan ve kısacık bir anda son derece ölümcül çöküntüye uğramış bir **OHAL Bölgesi** var bugün. Ve Türkiye’nin önünde olağan bir genel seçim var. Sadece bu iki olguya bakarak bile hem bu bölgeyi hem de bu bölgeden farklı derecelerde etkilenen diğer yerleri (“bölgeleri”) nasıl bir geleceğin beklediğini herkes kestirebiliyor. İktidarın, yukarıda yazılan türde açıklamaları var; muhalefetlerin ise (çok kısa erim ve

acil durumlar dışında) geleceğin nasıl kurulmasını istediklerine/ programladıklarına dair pek fazla bir açıklama yok.

Başka türlü olabilir miydi?

Başka seçeneklerimiz var mı, başka seçeneklere göre davranmak isteyen ya da böyle yapacağını/ yapılması gerektiğini söyleyen var mı?

Böyle bir talep, hatta düşünce Türkiye’de hangi çevrelerden gelebilirdi?

Böyle bir arayışı bekleyebileceğimiz çevreler neler olabilirdi?

Bilim alanı olabilirdi kuşkusuz. (“Üniversiteler” ya da “Akademik çevre” demek artık çok zor, çünkü yoklar).

Bilimi uygulayan, bilimsel ve hukuka uygun çalışan örgütlü meslek kuruluşları, başta **TMMOB** ve çatısı altındaki ilgili odalar, diğer meslek odaları: **Barolar, Tabip Odaları**, örgütlenmiş ve uygulama içinde olan meslek insanlarının bağımsız davranabilen örgütleri vb. olabilirdi.

Belki, ülkenin bağımsız ve örgütsüz olsa da söyleyecek sözü olan ve bunu çeşitli biçimlerde açıklayan entelijensiyası/ bilgeliği olabilirdi.

Politik örgütlenmeler, en başta siyasi partiler, diğer sivil politik düşünce kuruluşları siyasayı etkilemeye çalışan sivil toplum örgütleri olabilirdi. Küçük politik (belki iktidar elde etmenin ötesinde sadece kamusal yarar arayışları olduğunu düşünebileceğimiz) partilerin programlarında böylesi arayışlar geliştirilebilirdi.

En önemlisi, örgütsüz ve sivil toplumlar, bireyler ve onların yayın olanakları, **“ekşi sözlük”** tadındaki tartışma platformları/ medyası vb. belki yepyeni bir gelecek öngörülleri isteyebilirlerdi. Toplumun en yoksul/ gereksinimi en çok olan kesimlerini, kentleri ve tarımsal alanları ve ekolojik durumu, eşitlikçi ve ayrımcılıksız yaklaşımları gözetken kişiler/örgütlenmeler, bu öğelerin hep birlikte deprem bölgesindeki kentlerin ve kırların geleceğinde tutarlı bir demokratik yaklaşım geliştirmesini istediklerini söyleyebilirlerdi.

★

Bu 11 ildeki geleceğin kurulması ile ilgili sorun üzerinde düşünmeye başladığımızda, buradaki duruma uygun bir ele alış biçimi/ ele alış çerçevesi ya da en genel ve kapsayıcı diğer bütün uğraş alanlarını nasıl düşünülebiliriz? Bunun adını koymaya çalışalım: Bilimsel disiplinleri ve yerel ya da yöre dışı örgütlenmeleri kapsayarak, birlikte etkileşimlerin yaratabileceği karmaşıklığı öngörerek/ bir düzeyde kestirerek, öneriler geliştirebilecek ve bunları etkin/ verimli bir uygulama düzeneklerine dönüştürerek tutarlı bir gelecek kurabilecek yaklaşımın adı “bölge planlaması”.

Türkiye’nin bölge planlamasına ihtiyacı var. **Cumhuriyet** yönetimi bunu en başından beri düşündü ve her seferinde bilinçli bir biçimde bölge planı yapmamayı seçti. Zaten yaptığı “ekonomik kalkınma planlarını” da özel sektöre, karar alma konusunda yardımcılıktan başka bir amacı olmaksızın yaptı. Gerçi “Türkiye, gelecek öngörülerini, toplumunu/ insanını ve ekolojik dengeleri/ doğayı gözetken planlama teknikleriyle yapsaydı ne olacaktı/ ne fark edecekti?” diye de sorabiliriz. Çünkü Türkiye, hiçbir düzeydeki planlamayı, demokratik biçimde/ hangi kesimin/ hangi alanın sorunlarıyla ilgileniyorsa oradaki insanların/ örgütlenmelerin katılımıyla yapmadı.

Hatta bunu aramadı bile. Hala da aramıyor.

Oysa deprem bölgesinin, geleceğin yeniden öngörülebilmesi için bu gün gerçekten en çok ihtiyaç duyulan yaklaşım demokratik ve katılımcı bir bölge planlaması.

Bu yapılabilir mi? Elbette yapılabilir.

Türkiye’de bunu yapabilecek bilgi birikimi/ uzmanlık, örgütlenme düzeyi, eğer düzgünce çalışmasının önündeki engel kırılırsa **TÜİK**’in sağlayabileceği güçlü ve zengin bir veri tabanı ve nesnel koşullara sahip bir ülke. Ancak böyle bir bakış açısına ve iradeye sahip değil.

Bunu, böyle bir öneri geliştiren hiçbir kurum, hatta birey bile olmamasından anlıyoruz. Deprem bölgesinin, daha fazla otoriteye/ zorbalığa ve “baba devlete/baba **AFAD**’a”, TOKİ’ye, “ben bilirim ve senin için en iyisini ben yaparım” yaklaşımına vb. gereksinimi yok. Bölgenin geleceğini düşünmeye başlaması için bölge planlama disipliniinde evrensel ya da Türkiye’de geliştirilmiş kuramdan yararlanarak, demokratik bir biçimde, özellikle toplumsal cinsiyet odaklı yerel bir katılıma dayalı plana gereksinimi var.

Deprem bölgesi için yapılabilecek bir bölge planına gereksinim var.

Bunun demokratik bir planlama anlayışıyla, anlayışı keşfederek/ geliştirerek yapabilmesine gereksinim var

Deprem bölgesinde katılımcı bir bölge planlama yaklaşımına gereksinim var.

Akın Atauz